

Dobro upravljanje kućom i odgoj djece u poslušnosti kao preduvjet za kršćansku službu (1 Tim 3,4)

Miško Horvatek

Teološka biblijska akademija, Krapina
misko.horvatek@email.htnet.hr

UDK:286:254:265.5:37.01

Stručni članak

Primljeno: 8, 2009.

Prihvaćeno: 9, 2009.

Sažetak

U ovome članku se razmatraju duhovna odgovornost i biblijska načela Božjih djelatnika, s obzirom na dobro upravljanje kućom, kako bi ispunili Božje uvjete za obavljanje njegove službe. Autor će ukazati na negativne primjere Božjih ljudi čiju filozofiju odgoja djece treba a priori izbjegavati, međutim čitatelju će se podastrijeti i pozitivni primjeri svetopismaskog odgoja koje treba slijediti i primjenjivati. Svetopisamska pedagogija je nezaobilazna. Božja duhovno-odgojna ljestvica je postavljena doista veoma visoko, za sve one koji se žele baviti Božjim poslovima. Stoga, zadaća ovog rada je, da ukaže na Božje normative i preporuči rješenja Božjim djelatnicima, ma tko oni bili, kako bi izbjegli obiteljski neuspjeh i pad "u beščašće i đavolsku zamku" (1 Tim 3,7).

Uvod

Kršćanskoj službi, *second to none*,¹ ne može se pretpostaviti odgovornija služba, jer ona je jedna od onih djelatnosti koja nije *primus inter pares*, jer ona nema dostojnog takmaka. Kršćanska služba, na koju se referira u 1 Timoteju 3,4 odnosi se na nadgledničku, nama najpoznatiju pod nazivom *pastirska služba* odnosno općenito rečeno Božju službu. Toj povlaštenoj službi se ne može uz bok staviti niti jedna druga služba povjerena smrtnicima. Ona zahtijeva od svakog kandidata koji na nju pretendira ne samo da završi visoko teološko školovanje i da je k tomu odličan retor, nego da pored inih kvalifikacija uživa kršćanski ugled, koji je Gospodin propisao u 1 Timoteju 3,1-13 i Titu 1,5-9. Ispunjavanje Božjih preduvjeta

1 *Second to none* je engleska fraza koja se rabi s namjerom da se naglasi izvrsnost nekoga ili nečega, te pretpostavlja da se s tim nitko i ništa ne može usporediti; *second to none* se prevodi: najbolji od svih ili svega.

za kršćansku službu o kojima govori apostol Pavao u pastoralnim poslanicama su krucijalni iz najmanje četiri razloga: 1. pastir obavlja uzvišenu službu, (stih 1), 2. pastir mora voditi besprijekoran² - visokomoralan život (stih 2), 3. pastir treba biti primjer (stih 7) i 4. izbjeći đavolsku zamku (stih 7).

Nema dvojbe da život Božjih djelatnika mikroskopski promatraju članovi njihovih crkava, nevjernici, đavao koji ih želi uhvatiti u svoju zamku i konačno, njihov život i djelo promatra i procjenjuje sam Bog. Stoga je i te kako važno da Božji djelatnici obave besprijekorno svoju "domaću zadaću"; dobro upravljanje vlastitom kućom i odgoj poslušne djece koja će biti vjerna Gospodinu. Praksa je nažalost pokazala da su mnogi duhovni djelatnici loši obiteljski upravitelji, jer se njihova djeca i obitelji nalaze u rasulu, iako je Bog – osmisliatelj obitelji u Svetome pismu - svima nama dao nacrt kako da je vodimo. Vjerojatno su se mladi prepotentni duhovni vođe, osnivajući svoja obiteljska gnijezda, nadali i molili da sve ispadne kako Bog zapovijeda. Međutim, mnogi ne samo da nisu uspjeli svoju djecu zadobiti za Krista, nego su prošli kroz bolan proces rastave braka. Crkve su stoga prisiljene snižavati svetopisamske standarde kao preduvjet, da bi njihovi crkveni djelatnici ostali u njihovim službama i vodećim pozicijama. Time se problem nije razriješio, nego se dodatno zakomplicirao život Kristova tijela. Takvim duhovnim manevrima svetopisamski standardi za Božje djelatnike su relativizirani, pa se danas prosječan vjernik pita: "Nazire li se rješenje za taj akutan sveprisutan problem crkava reformacijske baštine na našim prostorima?" Blago onim kršćanskim djelatnicima koji gledaju na obitelj kao svetinju i sebe smatraju odgovornima za odgoj djece koja će zavoljeti i uzvjerovati u Boga svojih roditelja i željeti mu služiti cijelim srcem, jer će promatrajući svijet oko sebe, shvatiti veoma brzo da je njihova bogobojažna obitelj nešto najbolje što im se u životu moglo dogoditi. Pavlovi navodi s obzirom na ovu tematiku imaju snažno uporište u preostalom djelu Svetoga pisma. Njegova judeokršćanska pozadina ga je dostatno pripremila da postavlja parametre za, nazovimo to djelotvornu, evangelizaciju djece: «Sigurna je ova riječ: Tko teži za nadgledničkom službom, čezne za uzvišenom službom. Prema tome, nadglednik: ... treba da dobro upravlja svojom kućom i drži svoju djecu u podložnosti s punim dostojanstvom. A ako tko ne zna upravljati svojom kućom, kako će se brinuti za crkvu Božju» (1 Tim 3,1.4-5); A njegov navod u poslanici Titu glasi: «Zato sam te ostavio na Kreti da upotpuniš što nedostaje i da po svim gradovima postaviš starješine kako sam ti osobno naredio: ako je tko besprijekoran, jedanput ženjen, ako ima djecu vjernike koju se ne može optužiti zbog razuzdanosti i nepokornosti» (Tit 1,5-6). Iz ovog je biblijskog odjeljka razvidno - da bi se postigao željeni cilj na tom području i zadatku, kršćanski su roditelji trebali poučavati djecu.

2 Riječ "besprijekoran" ne sadrži u sebi značenje bezgrešan ili savršen, nego život kojem se ne može ništa prigovoriti.

Sustavi obrazovanja u Židova

Zamisao o obrazovanju počela je s rođenjem nacije Izrael. Od svojih najranijih dana Hebreji su obrazovanje djece i odraslih smatrali jednom od najvažnijih odgovornosti. Iako riječ naobrazba ne nalazimo u najstarijoj židovskoj knjizi, Bibliji, njezini pak sinonimi posvuda su rašireni. Klasični tekst, koji je služio kao najveći poticatelj za Izraelce, napisao je Mojsije u Ponovljenom zakonu 6,4-9. Bog je izabrao vođe obitelji da podučavaju svoju djecu o najvažnijem predmetu - Božjem zakonu. S takvim idealom «očito je, da je naobrazba stajala veoma visoko na popisu židovskih prioriteta» (Barclay, 1974:11). A Josip Flavije naglasio je tu istu misao ovim riječima: «Iznad svega ponosimo se naobrazbom svoje djece, a najvažnijom ili svetom zadaćom smatramo opsluživanje naših zakona i pobožnih običaja, koji se na njoj temelje, a koje smo naslijedili». Isti pisac nastavlja: «Naglasak na općoj naobrazbi jedinstvena je karakteristika židovstva u drevnome svijetu» (Gowan, 1976:299). U ovom ću se proučavanju ograničiti na pojedina područja židovskoga obrazovanja.

I. Ciljevi obrazovanja kod Hebreja

A. Morala se steći životna mudrost

U prvome redu, «cilj je svake naobrazbe, prema Božjoj riječi, Bibliji, pružiti djetetu spoznaju dobra i zla te sposobnost da izabere dobro» (Salomon, 629). A ugledni teolog Edersheim je tu istu ideju dodatno naglasio: «Pobožnu Židovu spoznaja Boga bila je sve; a priprema za ili samo priopćenje te spoznaje o Bogu bilo je zbir svega, odnosno jedini cilj njegove naobrazbe» (Edersheim, 124).

B. Moralo je biti praktično

Osim spoznaje dobra i zla te spoznaje Boga Saveza Jahve, obrazovanje u Hebreja moralo je biti praktične naravi. Morton je bio sasvim u pravu kada je predložio biblijske odgovore na pitanje naobrazbe za njegov narod.

C. Moralo je biti duhovno-vjersko

Izraelci su pozivani da se smatraju Božjim narodom i da spoznaju način na koji bi mogli služiti Gospodinu koji ih je pozvao. Prema tome, prvi i osnovni cilj svih obrazovnih djelatnosti bio je duhovno-vjerske naravi: «Zato ću mu dati da to sazna, pa da zapovijedi svojoj djeci i svojem potomstvu da se drže puta Gospodnjega, radeći po pravdi i pravici, da bi Gospodin izvršio na Abrahamu što mu je obećao» (Post 18,19). Cilj je bio poučiti mlade (djecu) da upoznaju Gospodina i služe mu (Pnz 6,7; Izr 1,7) kako nikada u svome životu ne bi odstupili od toga puta (Izr 22,6). U konačnoj analizi, Božji standardi postavljaju se veoma rano u židovskome domu kako bi pripremili djecu za pobožni život. Vječne vrijednosti

ugrađivane su u živote Hebreja od njihova djetinjstva kako bi ih potakle da u svome življenju ovise o Bogu, i za ovaj život i za vječnost. U drevnim vremenima, svakome hebrejskome djetetu postavljen je visoki standard obrazovanja sa ciljem da: ovladaju židovskom povješću (Izl 12,26-27; 13,7-8. 14; Još 4,21 i dalje), nauče pravila (Pnz 4,9-1,0; 6,20-21; 7,17-19; 32,7), prenesu moralno nasljeđe (Post 18,19; Izl 20,1-17) i žive pravednim životom (Izr 1,2-4).

II. Metode obrazovanja u Hebreja

Postoje jasni povijesni pokazatelji da Židovi na samome početku nisu imali uspostavljeni obrazovni sustav. Njihov sustav razvijao se postupno, od veoma jednostavna početka do složenoga sustava. Sustav je bio:

A. Osobne i duhovne naravi

Prvi koraci naobrazbe poduzimali su se kod kuće. «Dužnost obrazovanja mladeži po Mojsijevu zakonu prenosila se posebice na roditelje. Dom je trebao biti škola, a roditelji su bili učitelji» (Wright, 1976:113-114). Bog je ovlastio roditelje da podučavaju svoju djecu u kućnome okruženju i da budu njihovim najranijim učiteljima. Autor knjige Izreka ističe: «Slušajte, djeco, pouku očevu i pazite kako biste spoznali mudrost, jer dobar vam nauk dajem: ne prezrite moga naputka. I ja sam bio sin u svoga oca i nježan jedinac u svoje majke i mene je on učio i govorio mi: Zadrži moje riječi u svojem srcu, poštuju moje zapovijedi i živjeti ćeš. Steci mudrost, steci razbor» (Izr 4,1-5). Očito je da su očevi bili odgovorni podučavati svoje sinove, kao što su, s druge strane, majke bile odgovorne podučavati svoje kćeri. Djevojke su podučavali o osnovnim kućanskim vještinama, kako bi ih pripremili za život supruge i majke. Veoma visoki prioritet za majke bio je da u živote svojih kćeri ugrade visoke moralne vrijednosti. Max Salomon potvrđuje da: «Nakon osvajanja Kanaana, kada su ljudi postali zemljoradnicima, obrazovanje je počelo održavati nastavu iz zanimanja koja su bila neophodna za novi način života. Prema tome, zemljoradnja, stočarstvo, ribarstvo, rudarstvo, graditeljstvo, tesarstvo, stolarstvo, metalurgija, vunarstvo, tkanje, bojenje, šatorarstvo, lončarstvo i rukovanje alatima bili su važni predmeti obrazovanja» (Salomon, 629).

Dok su očevi vodili dječake na polja i u šume, u vinograde na tržnice, gdje su primali posebnu poduku u određenim zanatima, naobrazba djevojaka većinom se ograničavala na domaćinstvo. Učili su ih kako crpsti vodu iz bunara, očistiti pod, umijesiti tijesto, peći, praviti vunu i tkati. U dobro poznatome opisu vrsne žene (Izr 31), nalazi se popis kvaliteta koje su se tražile od žene u biblijsko doba. Roditeljsko poučavanje zahtijevalo je od djece pomno paziti da steknu sebi mudrost svim svojim imanjem (Izr 4,7). «Dom je bio središte djetetove naobrazbe» (Barclay, 1974:15). Budući da su židovska djeca i mladež imala blizak odnos sa

svojim učiteljima, odnosno roditeljima, sama naobrazba bila je veoma osobne naravi. Također, iz hebrejske Biblije, Staroga zavjeta, veoma je jasno da su njihova djeca podučavana pomoću još jedne metode.

B. Stegovne naravi

Ključni dio podučavanja mladeži bilo je primjenjivanje redovne discipline. Riječ *musar* koja se u knjizi Izreka pojavljuje trideset puta, prevodi se kao «pouka», što zapravo znači disciplina. Komentirajući tu pojavu A. R. S. Kennedy rekao je sljedeće: «Ona poučava razboritu smotrenost, umjerenost, krijepost, marljivost, istinitost, brigu o siromašnima, najneobičnije i istinski plemenito milosrđe prema neprijateljima, poštivanje pravoga prijateljstva i dostojanstvenost čedne ženstvenosti» (Barclay, 1974:27). Knjiga Izreka snabdijeva nas brojnim citatima koji naglašavaju discipliniranje kao jedan od veoma učinkovitih načina obrazovanja u roditeljskoj kući: «Tko štedi šibu, mrzi na sina svog, a tko ga ljubi, na vrijeme ga opominje» (13,24). «Ludost prijanja uza srce djetinje, šiba pouke otklanja je od nje» (22,15). Ili, «Šiba i ukor podaruju mudrost, a razuzdan mladić sramoti majku svoju... Ukori sina svoga, i zadovoljit će te i dati radost duši tvojoj» (29,15.17).

Autor Sirahove knjige podržava discipliniranje kao učinkoviti način poučavanja djece. Zapravo, on kaže: «Imaš li djece, pouči ih i povij im vrat za mladosti» (7,23). On govori još strožim jezikom kada kaže: «Tko ljubi sina svog, često ga bije šibom, da se na koncu u njemu obrađuje» (30,1) (Barclay, 1974:31).

Poučavanje djece u ljubavi Božjoj je načelo koje je postavljeno na samom početku rođenja Izraelske nacije. «Priznaj onda u svome srcu da te Jahve, Bog tvoj, odgaja i popravlja kao što čovjek odgaja sina svoga» (Pnz 8,5). Bog je isto učinio s kraljem Davidom: «Ja ću njemu biti otac, a on će meni biti sin: ako učini što zlo, kaznit ću ga ljudskom šibom i udarcima kako ih zadaju sinovi ljudski» (2 Sam 7,14). Ta vječna načela prisvojili su i novozavjetni pisci. Zapravo, pisac u Hebrejima 12,5-6 navodi skup stihova iz starozavjetnih knjiga: «Sine moj, ne preziri karanja Gospodnjega, niti kloni kad te kara, jer Gospodin kara onoga koga ljubi i šiba svakoga koga usvaja za svoga sina». Discipliniranje se primjenjivalo iz nekoliko razloga:

- Učenika se izbavljalo iz Podzemlja (Izr 23,12-14).
- Božja ljubav ispunjavala se u životu njegova naroda (Iz 54,8; Jr 31,18-20).
- Primjenjivala se u besplodnim razdobljima (Am 4,6-12; Jr 4,22; 5,3).
- Discipliniranje se učinkovito koristilo kao način poučavanja u studentovu iskazivanju dobrog ponašanja i naporna rada (Iz 52,13; 53,12).

Talmud je pitanje discipliniranja sažeo na sljedeći način: «Ukoliko si primoran kazniti učenika, učini to s nježnošću; ohrabri one koji napreduju, a onima koji ne napreduju dopusti da ostanu u razredu zajedno sa svojim školskim drugovima, jer će na kraju postati pažljivima te se nadmetati s njima» (Laurie, 1907:98).

C. Primjer i iskustvo su učinkovita odgojno - obrazovna metoda

Međutim, možda najučinkovitija metoda koju su Židovi primjenjivali u naobrazbi svoje djece bila je praktičnost njihova života. Drugim riječima, praktičan način na koji su oni živjeli svoju vjeru, i kako su je primjenjivali bilo je veoma plodonosno sredstvo. O takvome učinku Demsky je rekao: «Dijete je veoma jednostavno moglo naučiti temelje pastirstva i zemljoradnje samim promatranjem svojih starješina i preuzimanjem tih odgovornosti već u ranome uzrastu (1 Sam 16,17). Jedna engleska izreka kaže: «It is easier to be caught than taught; «Lakše je uočiti negoli poučiti». Sam Gospodin Isus, najveći učitelj u povijesti židovskoga obrazovanja rekao je svojim učenicima: «Dao sam vam primjer» (Ivan 13,15). Komentirajući predmet naobrazbe, Coleman je napisao: «On (Isus) ni od koga nije tražio da bude ili učini ono što On sam nije pokazivao u svome vlastitom životu». A najveći Židov i Isusov učenik, apostol Pavao, uvijek je poticao svoje suradnike i članove crkava da slijede njegov primjer (1 Kor 4,1,6; 11,1; 1 Sol 1,6). Kršćanski arheolog i genij William F. Albright bio je u pravu kada je rekao:

«Sve više se prepoznaje da su ljudi oduvijek učili iz iskustva i promatranja, posebice na Bliskome istoku... Svaki čovjek ima urođenu sposobnost, ne samo da promatra iz blizine, nego i da upamti ono što je učio. Takva pamćenja postižu se zajedničkom aktivnošću. Drugim riječima, starješine poučavaju ono što su čuli od starješina svoga naraštaja, nadopunjeno vlastitim iskustvom, mlađe ljude, a oni to nadalje prenose sljedećemu naraštaju. To čine na način da se iskustvo jedne osobe provjerava iskustvom drugoga, i to tako da se jedna kronološka skupina provjerava po iskustvu sljedeće. Opetovano sam isticao da je hebrejska Biblija najveći postojeći spomenik empirijske logike te da je ta logika, u nekim važnim pitanjima, točnija od formalne logike. Naposljetku, zasniva se na kumulativnome iskustvu ljudi, a ne na postulatima ili pretpostavkama koje mogu, a i ne moraju, biti ispravne» (1979:151).

D. Usmena i pisana metoda

Među mnogim metodama koje su židovski učitelji koristili, usmeni način obrazovanja i odgajanja imao je širu primjenu od bilo koje druge. Ipak, pisani oblik također se koristio od samoga početka. O toj temi Gowan je rekao: «Iako se čitanju poučavalo već u ranoj dobi, poučavanje je većinom bilo usmeno» (302). Gilbertson dijeli isto mišljenje, tako da je napisao: «Malo je vjerojatno da se veći dio poučavanja dobivao iz knjiga» (1959:125). Scott nam daje još jedan razlog zbog kojega se usmeni način u velikoj mjeri koristio od pisanih: «Budući da su književni materijali bili rijetki i skupocjeni, naobrazba je većinom bila usmena».

E. Pamćenje i ponavljanje

Biblija je bila primamljiva moć koja je hebrejsku naciju držala na okupu. Bez nje, ona bi zasigurno iščeznula. Međutim, pomoću nje očuvali su svoj etnički

identitet, kao i način života koji su razvili. Sveto pismo je za Židove bila središnja knjiga, osnova za život. Ona je bila nezamjenjiva za poučavanje i učenje. Hebrejski vjerski učitelji znali su vrijednost knjige i, zbog toga, zahtijevali su od svojih učenika i djece da ovladaju Svetim pismom. «Bibliju su pamtili tako da su mogli aludirati na neki tekst citiranjem nekoliko riječi» (Gowan, 303). Gowan je dobro rekao da: «Poučavalo se rutinski, tako što su učenici naglas ponavljali riječi svoga učitelja dok ih nisu zapamtili» (303). Dobro poznata latinska izreka: «Repetitio est mater studiorum», «ponavljanje je majka znanja» primjenjivala se u židovskome obrazovnom sustavu. Znameniti povjesničar Barclay potvrdio je tu ideju izjavivši: «Židovsko obrazovanje uvelike se temeljilo na učenju napamet, a u učenju napamet usmeno ponavljanje bilo je barem toliko važno koliko je bilo promatranje očima» (42). Rabin Akiba smatra da je ponavljanje i pamćenje odigralo veliku ulogu u židovskome obrazovanju te da je bilo veoma učinkovito: «Učitelj bi trebao težiti tome da lekciju učini prikladnom za učenike jasnim ponavljanjem, sve dok u potpunosti ne ovladaju predmetom te ga budu sposobni veoma tečno recitirati».

III. Obrazovne službe u različitim razdobljima

Židovsko obrazovanje temeljilo se na Svetome pismu, njihovoj Svetoj knjizi. Međutim svaki Židov znao je da je Bog glavna obrazovna ličnost u Izraelu. Njega se naziva božanskim Učiteljem (Iz 30,20) njegova naroda, iako je odlučio poučavati narod preko ljudskih posrednika. U raznim razdobljima odlučio je djelovati kroz ljude koji su držali različite službe u Izraelu. Clobberly (1964:19) ističe pet obrazovnih razdoblja.

- 1) Prije Mojsijeva vremena
- 2) Od Izlaska (1493. pr. Kr.) do smrti Samuela (1043. pr. Kr.)
- 3) Od smrti Samuela do povratka iz Babilona (538. pr. Kr.)
- 4) Od povratka iz sužanjstva do Kristova rođenja.
- 5) Nakon Kristova rođenja.

Laurie smatra da su postojala četiri razdoblja (78-94), dok Barclay govori o samo dva. Bez obzira na «točnu» podjelu razdoblja židovske obrazovne povijesti, jasno je da je više skupina ljudi u židovskoj svetoj povijesti bilo učiteljima.

A. Patrijarsi su bili učitelji

Njima je prvima predana odgovornost obrazovanja. «Učili su djecu osnovnim životnim vještinama. Međutim, učestalost ratovanja učinila je neophodnim poznavanje rukovanja praćkom, lukom, strijelom, mačem, štitom i kopljem» (Salomon). Ovdje vrijedi spomenuti Demskyjevu opasku: «obitelj je poučavala

cijeloga čovjeka, predajući mu neke odgovornosti u razdobljima tehničke specijalizacije».

B. Svećenici i leviti su poučavali

Kao sluge Gospodnje u hramu ili šatoru, poučavali su ljude zakonima, povijesti i književnosti (Lev 10,8-11; Pnz 31,9-13; Mal 2,6-7). Svećenici i leviti poučavali bi narod kada bi bio u Božjem domu te kada je to bilo povezano sa služenjem Bogu.

C. Proroci su bili učitelji

Oni su poučavali izraelski narod o njihovom uzvišenome i silnome Bogu i o idealima društvene pravde i mira. Proroci su bili putujući propovjednici. Putovali su od mjesta do mjesta, ili od područja do područja, kako bi pozivali narod da obrate pažnju na poruku Božju (Pnz 18,15; Iz 1,10; 8,1b; Jl 2,12,14). Cilj njihovog poučavanja je bio da se vrati narod Bogu i poslušaju njihovog Boga Saveza Jahvu. Ohrabivali bi Božji narod da se drže Božjega Saveza. Nažalost, kako je vrijeme prolazilo, židovski sustav obrazovanja nije uspio, jer se udaljio od priprostih biblijskih načela i prigrlio sve više sekularnu i filozofsku metodologiju i načela duhovnog obrazovanja bilo na državnoj ili obiteljskoj razini. Obrazovanje je postalo legalističko, nebiblijsko i nepraktično. O tome tragičnom udaljavanju od biblijski usmjerenoga obrazovanja u poslijesužanjskome razdoblju, Laurie svjedoči: «Božji glas bio je, ponavljam, vanjski glas, a posebice u rukama poslijesužanjskih svećenika i pismoznanaca, praktički je postao detaljnim nizom zakonskih propisa i uredbi. To je bilo slovo koje ubija» (Laurie, 99). Ipak, u cjelini židovski sustav obrazovanja izvršio je utjecaj na svijet, «jer, na kraju krajeva, njegov cilj bio je obrazovati dijete kako bi ga osposobio da postane Božjim slugom» (Barclay, 48). Upravo je to svrha duhovnog i općeg obrazovanja.

Dobro upravljanje kućom

Što se podrazumijeva pod dobrim roditeljstvom pitanje je koje vrijedi nekoliko milijuna kuna? Oni kršćanski lideri koji nisu uspjeli kod svoje djece postići oduševljenje za duhovni život, sigurno si postavljaju pitanja: «gdje smo pogriješili»? Na njihovom obiteljskom horizontu sunce ne izlazi. Gledajući u oči svojoj djeci dobivaju povratne signale koji im govore, «vi ste kronični licemjeri, koji ste zalutali u Božji posao». Takvi očevi uvijek idu teška srca za propovjedaonicu, znajući da im djece nema u Božjoj kući i ne hode s Bogom. Ta činjenica im razdire srca, a posebno je to bolno za majke.

Ljudski govoreno, mnogim Božjim liderima je prekasno govoriti o razrješe-

nju obiteljske duhovne krize, jer su djeca prekoračila duhovni Rubikon i sada žive s razornim posljedicama. Izgledi za bilo kakav oporavak gotovo i ne postoje. Ali, ipak, treba zahvaliti Gospodinu da je on Bog velikog srca i rado oprašta grijehе. U Ps 103,3 piše «On ti oprašta sve grijehе tvoje». Međutim, ni ovakav ohrabrujući biblijski navod ne daje jamstva da će se neposlušna djeca vratiti Gospodinu i obratiti na temelju roditeljskih zasluga pred Gospodinom. Potrebna će biti posebna Božja intervencija da se tako nešto dogodi. Stoga preporučam svima onima koji se nalaze na tom trnovitom putu:

1. Prakticiranje bračne ljubavi

Svi smo mi svjesni da smo i nakon obraćenja, završenog teološkog školovanja, rukopologanja i preuzimanja pastirskih odgovornosti ostali grešnici. Ne zaboravimo, mi smo sveci koji grijеšimo i svaki brak pa i onih utjecajnijih pastora poput J. Swagarta mogu biti ozbiljno ugroženi i u trajnoj su opasnosti, ako supružnici nisu duhovno budni. Platon je rekao: «Odgoj djece počinje dvadeset godina prije njihovog rođenja». Ovom porukom se želi reći da mi najprije moramo biti ispravno duhovno odgojeni da bismo bili kvalificirani odgojitelji djece. Danas više nego ikada svi brakovi se nalaze u opasnosti. Zar nismo svakodnevno bombardirani primamljivim seksualnim ponudama? Sve opasne ponude po brak i obitelj su plod jeftine medijske propagande. Napadi su učestali preko televizijskih reklama i filmova, tiskovina. Na kupalištima su ljudi prenapadno razodjeveni, a u školama se otvoreno razgovara o temama koje u sebi sadrže navodno edukativnu izobrazbu. Međutim, supružnici u svojstvu roditelja ipak mogu sačuvati duhovnu homogenost u obitelji, ako zbiljski vole jedan drugoga. Time svojoj djeci čine najveću uslugu. Ljubav ne smije biti samo platonska, nego ona praktična preuzeta iz 1 Kor 13. poglavlja. Supružnici trajnom izgradnjom kvalitetnih odnosa manifestiraju djeci svu ozbiljnost vjere u nerazrješivost braka i time ukazuju da je brak sveta institucija. Tamo gdje se muž i žena vole, djeca se osjećaju sigurnima. Istina je da su Božji punovremeni radnici pod mnogim pritiscima, stoga im ruke klону i umore se, a ponekada ih i neuspjeh u službi melje. Očito je da neki od njih gube oduševljenje za službu i dakako da takvi roditelji djeluju tromo poput staraca, koji jedva drže glavu iznad vode. Marshall Shelly (1985:152) je navela deset opservacija koje pritišću pastire i njihove službe:

- Pastor je angažiran u ljudski govoreno nemogućoj misiji – bavi se grijehom u životima ljudi.
- Kada pastor riješi jedan problem, nailazi na drugi, te tome nikada kraja.
- Pastor služi dok mu se kredibilitet u očima društva višestruko provjerava.
- Pastor mora biti spreman služiti 168 sati tjedno.
- Pastor mora sve obveze obnašati s izvrsnošću te imati mnoge vještine - da bude znanstvenik, vizionar, komunikator, administrator, utješitelj, lider, fi-

nancijer, diplomat, savršeni primjer, savjetnik i mirograditelj.

- Pastor mora stalno, barem dva puta tjedno pripremiti životomjenjajuće poruke, pedeset dva tjedna u godini.
- Pastorova radna brigada su uvijek dobrovoljci, nikada plaćeni.
- Pastor i njegova obitelj žive u akvariju, gdje ih svi mogu promatrati.
- Pastora se uvijek premalo plati, ne cijeni ga se, suhoparan je i preumoran.
- Kao javna osoba, pastor prima najteže kritike od sredine u kojoj živi i od svoje crkve.

Život i rad u takvim uvjetima mogu dovesti do razočarenja, depresivnog stanja i obeshrabrenja. Ali da se to ne dogodi, i ne doživi se diskvalifikacija za uzvišeni posao, iskrena i praktična ljubav supružnika koja nalazi svoje nadahnuće na Golgoti će prožimati i djecu pa makar ona zvučala poput one narodne; "ljubav je bol, ljubav je bol, ljubav je najveća bol".

2. Prakticiranje roditeljske ljubavi prema djeci

Opasnost da roditelji, kada su njihova djeca u pitanju, postanu zakonodavci i pretjerani legalisti trajno je prisutna u svakome domu. Naime, znajući da su sve oči uprte u njegovu obitelj, duhovni lideri su skloni vezati teška bremena na pleća svoje djece, a često ih sami nisu spremni nositi. Neki nisu nikada svojoj djeci dopustili da budu djeca: da se izigraju, a što je još fatalnije, nisu našli vremena za njih da se s njima igraju. Svako dijete itekako treba biti obasipano ljubavlju roditelja, jer se ono od malena hrva sa svojim, za nj mnogo puta nerješivim problemima. Naravno da djeca očekuju od roditelja pažnju, vrijeme, rješenja za svoje probleme i ispunjavanje svojih potreba, velikih i onih najelementarnijih. Ja imam tri kćeri, a one su voljele smetati mami u kuhinji dok je ona kuhala, pekla i pripremala se za doček gostiju. Znao sam ponekad čuti: "Idite van iz kuhinje, moram raditi". Tko bi joj zamjerio? Međutim, znao sam prići supruzi s prijedlogom da ih zaposli s trivijalnim poslicima, samo da budu uključene u proces kuhinjskog obrazovanja te kulturi ponašanja na tom ženinom svetom prostoru. Naše kćeri su naučile peći kolače, kuhati juhe, napraviti gibanicu, servirati i druge osnovne poslove iz svojeg malog kraljevstva. Elementarna škola poučavanja se pokazala isplativom, jer su sve tri supruge Božjih djelatnika. Organizacija kuhinjskih poslova, pranja ruku, čišćenja luka i pranje čaša bila je pohađanje fakulteta prije fakulteta.

U Beču sam sina upisao u nogometni klub Austriju, tada vodeći tim u državi: vozio sam ga na treninge, a ponekada sam odlazio na utakmice, da bi ga bodrio i pokazao mu da sam uz njega i da se veselim njegovim uspjesima, ali sam i suosjećao s njim kada je imao probleme na terenu, s trenerima i suigračima. Kupovanje gitare, motiviranje za školovanje i glazbeno obrazovanje su pokazali mojem sinu da mi je stalo do svega što u životu pokušava uraditi i postići i on je to cijenio. Slagao bih kada bi rekao da nismo imali ponekada oprečna mišljenja i da nisam

primjenjivao stegu u procesu podizanja djece, ali sam im pokušao reći da to činim radi njih, a na prvom mjestu radi Krista, koga sam želio smjestiti u žarište svih naših obveza, nadanja i dakako vjerovanja. Mi smo djeci ostali prijatelji, to smo i dandanas, ali smo danas i suradnici na Božjoj njivi.

3. Roditeljsko poučavanje

Roditelj pored svakodnevnih životnih obveza ima odgovornost da djecu poučava Riječ Božju. Izraelci su morali u kontekstu obitelji primjenjivati glasovitu Šema formulu iz Pnz 6,4-9. Svakodnevni kućni oltar se mora posjećivati: Zajedno se moliti, čitati Božju riječ i razgovarati o njoj. Sasvim je prirodno da učimo djecu hodati, prvim koracima, lijepom ponašanju, ali mi ih trebamo poučavati sustavnu teologiju. Dobro ste me čuli (pročitati): Poučavati ih o:

- **Božjoj ljubavi.** Da Bog ljubi svakoga čovjeka, da je mnogo toga za čovjeka učinio, a najposlije dao je svojega Sina na križu da umre za grešnika. Djeca moraju čuti i o Božjoj ljubavi i brizi za djecu Mt 18,1-10. Oni moraju čuti i o:

- **Božjoj svetosti.** Bog živi u nepristupačnoj svetosti i čistoći i On ne tolerira grijeh. Ipak, On je pronašao rješenje po kojem prljavi grješnik može doći k Njemu, ali isključivo po Kristovoj žrtvi. Pa usput treba im govoriti i o Božjem planu spasenja. Ali njima se mora govoriti i o:

- **čovjekovom grijehu.** Ta surova zbilja se suprostavlja frojdizmu koji promiče herezu da je svaki čovjek u biti dobar, ali da ga kasnije društvo pokvari. Pitam se, kako je moguće da «dobri ljudi» pokvare «dobru» djecu? Oni moraju čuti istinu da su svi sagriješili i da nema dobroga baš ni jednoga, kako to naučismo u klasičnom tekstu Rim 3,10-23. Djecu se ne smije plašiti Babarogom, ali im treba reći da je pakao zbilja, a ne samo neko prividno stanje. Ukoliko netko ne vjeruje riječima Isusa koji je naučavao o paklu, onda, molim vas lijepo, ne možemo govoriti niti o nebu, onda je i to samo prividno stanje, pa ispadne da nam se teologija priviđa, pa na kraju krajeva tratimo Božje vrijeme. No imam za sve vas Radosnu vijest - Evandjelje, da djecu treba poučavati i doktrinu o:

- **Božjem oproštenju.** To je uzbudljivo. Bez obzira na to koliko sagriješili, možemo slobodno doći Gospodinu i na temelju Kristove žrtve na križu primiti vječni oprost, koji se «naših grijeha više nikada neće sjećati» (Heb 10,16-18). Djeci će laknuti kada im usporedite sebe s Bogom u opraštanju: Kako vi opraštate djeci nestašluke, tako još mnogo više i savršeno oprašta Bog, ukoliko postane njihovim Spasiteljem. Dobro upravljanje kućom i odgoj djece u poslušnosti kao preduvjet za kršćansku službu bio bi zakinut i nepotpun ako ne bismo primjenjivali:

4. Roditeljsku disciplinu

Djeca moraju znati tko je gazda u kući i da u njoj mora vladati poštovanje i red. U Ef 6,1-4, Pavao govori da se djeca moraju pokoravati roditeljima i poštovati roditelje, da im «dobro bude i da dugo žive na zemlji». Istina je da mi nismo

stalno imali u ruci remen, ali kada je to bilo potrebno, onda smo ga upotrijebili s ljubavlju i čvrstom namjerom, da ih korigiramo stegom, po uzoru na nebeskog Oca koji čini isto s nama Heb 12,5-13. Međutim, preduvjet da se dobrim upravljanjem kućom odgoji poslušnu i vjernu djecu je i:

5. Roditeljski primjerni život

Ono što roditelji zahtijevaju od djece da čine ili zabranjuju, odgovorni su pokazati primjerom - da ne bi bili u kategoriji onih ljudi o kojima je Pavao pisao u Rim 2,21: *Ti dakle, koji drugoga učiš, samog sebe ne učiš*. Poneki pastori misle da su nedodirljivi, pa žive dvostruko kršćanstvo, jednu verziju kršćanstva u crkvi pred vjernicima, a potpuno drugu verziju kršćanstva žive u krugu obitelji. Da ne bi bilo zabune, roditeljima je Gospodin dao napisati obrazac lijepog kršćanskog vladanja u Ef 5,21-33. On im je čak dao referencu na Krista i crkvu. Oni Božji djelatnici koji su spremni na takav pozitivan radikalizam u braku, nemaju straha da će njihova djeca završiti kao i Elijevi sinovi, pa čak i Davidova djeca. Veličina svakoga supružnika se najjasnije očituje u spremnosti da se ponizi kada je kriv i moli za oprost supružnika, ali i djecu, ukoliko je skrivio prema njima. Djeca u kući, vjernici u crkvi, a nekršćani u svijetu žude za primjerima. Neću zaboraviti iskustvo u našem poraću, kada mi je stariji gospodin, doktor veterine, inače izbjeglica podrijetlom iz Sarajeva, pohvalno i u suzama govorio o dobrom odgoju naše djece. To mi je bila nagrada, koju sve dok sam živ neću zaboraviti. Iako nije lako biti primjerom dugi niz godina, ali moj životni moto bio je onaj kojeg sam kao mlad kršćanin često u molitvi spominjao, a zapisan je u Jš 24,15: "Ja i moj dom služiti ćemo Gospodinu". Gospodin je poštivao svoju riječ, a ja sam još na putu da je poštujem do kraja.

Zaključak

Dobro upravljanje kućom i odgoj djece u poslušnosti kao *preduvjet* za kršćansku službu, prije svega je Božji plan. Za nj je parametre i tu svetu želju te potrebu zasadio u srce Božjih djelatnika sam Bog. Odgoj djece u strahu Gospodnjem je sveti mandat svih kršćanskih roditelja, a od duhovnih radnika se očekuje da budu uzorima svim (ne)vjernicima. Stoga je u kućnoj pedagogiji potenciranje ugradnje svetopisamskog svjetonazora imperativ. Pisac najpraktičnijeg priručnika, knjige Izreka, u 22,6 piše «Upućuj dijete prema njegovom putu, pa kad i ostari, neće odstupiti od njega». Ovom biblijskom navodu treba pridodati i glasovitu izreku isusovaca: «Daj mi dijete do sedam godina i onda ga možeš imati».

U prvom djelu ovog članka autor je naglasio da je za odgojni proces hebrejskog naroda Bog zacrtao jasne ciljeve: stjecanje životne mudrosti - vještinu življenja po Božjoj riječi. Odgoj je morao biti praktičan, primjenjiv i duhovan. Ali se

ne smije nikada smetnuti s uma da je i discipliniranje bilo sastavnicom njihove pedagogije i to iz nekoliko razloga: 1) Učenika se izbavljalo iz podzemlja (Izr 23,12-14); 2) Božja ljubav ispunjavala se u životu njegova naroda (Iz 54,8; Jer 31,18-20), i 3); Discipliniranje se učinkovito koristilo kao način poučavanja u učenikovu iskazivanju dobrog ponašanja i naporna rada (Iz 52,13; 53,12). Ono što su u Starom zavjetu u svojstvu učitelja činili najprije patrijarsi, zatim svećenici te proroci i mudraci, taj zadatak u Novom zavjetu je prenesen na roditelje.

Na tom napornom, zahtjevnom, ali nadasve blagoslovljenom i sretnom putovanju, za autora ovog članka ključnu ulogu u dobrom upravljanju kućom bilo je sljedeće: 1. Prakticiranje bračne ljubavi, 2. Prakticiranje roditeljske ljubavi prema djeci, 3. Roditeljsko poučavanje (u Svetome pismu), 4. Discipliniranje djece i 5. Roditeljski primjerni život. Kao što je u cjelini židovski sustav obrazovanja izvršio utjecaj na svijet - "jer, na kraju krajeva, njegov cilj bio je obrazovati dijete kako bi ga osposobio da postane Božjim slugom" - svrha duhovnog i općeg obrazovanja u Novom zavjetu je obveza kršćanskih roditelja, u čemu trebaju prednjačiti duhovni lideri, kako bi se Božja povijest dosljedno ponavljala.

Literatura

- Albright, William F. (1979). *The antiquity of Mosaic Law*, u: Vincent L. Tollers i John R. Maier, *The Bible in its Literary Milieu: Contemporary Essays*. Grand Rapids: Eerdmans.
- Barclay, William (1974). *Education Ideals in the Ancient World*, Grand Rapids: Baker Book House.
- Coleman, E. Robert (1970). *The Master Plan of Evangelism*, Old Tapan, New Jersey: Fleming Revell Company.
- Cubberly, P. Ellwood (1964). *Syllabus of Lectures on the History of Education*, London, The MacMillan Company.
- Edesheim, Alfred (1876). *In the Days of Christ*, London and Edinburgh: Fleming Revell Company.
- Gilbertson, T. Merrill (1959). *The Way it Was in Bible Times*, Minneapolis: Augsburg Publishing House.
- Goundry, H. Robert (1981). *A Survey of the New Testament*, Grand Rapids: Academie Books, Zondervan Publishing House.
- Gowan, E. Donald (1976). *Bridge Between Testaments*, Pittsburgh, Pennsylvania: The Pickwick Press.
- Landman, Isaac (ed) (1969). *The Universal Jewish Encyclopedia*, 10. vols. New York: KTAV Publishing House, Inc.

- Laurie, S. S. (1907). *Historical Survey of Pre-Christian Education*, New York, London, Bombay, Calcutta: Longmanns, Green and Co.
- Marrou, H. I. (1956). *A History of Education in Antiquity*, New York: Sheed and Ward.
- Marshall, Shelly (1985). *Well Intentioned Dragon*, u; Richard L. Mayhue, *Rediscovering Pastoral Ministry*. Waco: Word.
- Roth, Cecil and Wigoder, Geoffrey (eds) (1972). *Encyclopedia Judaica*, Jerusalem: The MacMillan Company.
- Salomon, Max (1944). *The Universal Jewish Encyclopaedia*, New York.
- Scott, R. B. Y. (1971). *The Way of Wisdom*, New York: MacMillan Publishing Co.
- Tenney, C. Merrill (ed) (1978). *The Zondervan Pictorial Encyclopedia of the Bible*, 5. vols. Grand Rapids: Zondervan Publishing House.
- Vincent, L. Tollers and John R. Maier (eds) (1979). *The Bible in its Literary Milieu*, Grand Rapids: William B. Eerdmans Publishing Company.
- Woolf, B. Henry (ed) (1981). *Webster's New Collegiate Dictionary*, Springfield, Massachusetts: G. & C. Merriam Company.
- Wright, H. Fred (1976). *Manners and Customs in the Bible Lands*, Chicago: Moody Press.

Good Management of the Family and Raising Children in Obedience as a Prerequisite for Christian Ministry (1 Tim 3:4)

Summary

This article deals with the spiritual responsibilities and biblical principles of God's workers regarding the good management of their households as a pre-condition for doing God's ministry. The author points out the negative examples of God's people whose philosophy of raising children is something to avoid. However, the reader will also be exposed to positive examples of biblical upbringing that should be followed and applied. Biblical pedagogy is unavoidable. God's spiritual/training scale is set high for all those who want to engage in his work. Therefore, the task of this article is to highlight God's standard and suggest solutions to God's workers, regardless of who they are, in order to avoid family failure and the fall "... into disgrace and into the devil's trap" (1 Tim 3:7).